

KÖNYVISMERTETÉS

DOI: 10.17165/TP.2015.1-2.31

Feketéné Szakos Éva: *Innovatív irányok az ezredforduló utáni andragógiában.* Budapest: Eötvös József Kiadó, 2014., 141 p. ISBN: 978-963-9955-52-3

A könyv szerzője, Feketéné Dr. Szakos Éva az Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Karának Neveléstudományi Intézetében az Andragógia és Művelődéstudomány Tanszék habilitált tudományos főmunkatársa. Az ELTE-n szerzett okleveles középiskolai tanári végzettséget, valamint 2001-ben PhD, 2013-ban habilitált doktori fokozatot a neveléstudomány (andragógia) területén. 2010-ig a Szent István Egyetem egyetemi docense és az ELTE óraadója volt. 2007 óta oktat az ELTE Neveléstudományi Doktori Iskolájában, melynek Andragógia Programját 2014-ig vezette. Az MTA Pedagógiai Bizottság Andragógiai Albizottságának tagja. Kutatási területei az andragógia elméletei, a felnőttek tanulása és a felnőttképzés trendjei.

A szerző szerint arra a komplex kérdésre, hogyan és miként lehetne innovatív módon előmozdítani a felnőttek aktív részvételét az élethosszig tartó tanulásban, sokféle tudomány- és szakterületi megközelítésben sokféle válasz adható (Halász, 2010, 2013; Imre,

2010; European Commission, 2010, 2012; Kraiciné és Csoma, 2012; Feketéné, 2014). A recenzióban bemutatni kívánt munkájának fókuszában a trend- és jövőkutatások – a szociológia, majd a közgazdaságtan aspektusából – andragógiába történő befogadása áll. A könyv hiánypótlónak számít egy fiatal diszciplína, az andragógia területén. A szerző fontosnak tartja, hogy a mai, gyorsan változó világban – ahol a felnőttképzéssel foglalkozó szakemberek alapvető igénye az andragógia trendjeiről és jövőbeli fejlődési irányairól szóló tájékozottság – a felmerülő kérdésekre válaszokat keressen és útmutatással szolgáljon.

A könyv kísérletet tesz arra, hogy rendszerezze az új évezred első tíz évének kiemelt andragógiai elméleti irányzatait és azok gyakorlati alkalmazásának dimenzióit. Igyekszik szintetizáló áttekintést adni, azonban jelzi, hogy nincs lehetősége arra, hogy a teljesség igényével tegye meg mindezt. A könyv hátoldalán olvasható, hogy a szerző nézőpontja

alapján „a válogatás legfontosabb szempontja – vállalva a döntések szubjektívitasának kockázatát – a jövőképeség kritériuma volt” (i. m. 9). Fontos célként fogalmazódik meg az újabb nemzetközi és hazai andragógiai trend- és jövőkutatások áttekintése olyan szempontból, hogy az összehasonlítás alapján további magyarországi kutatások és innovációk számára találjunk jövőre vonatkozó impulzusokat.

A könyv írásakor a szerző elsősorban a hazai és nemzetközi szakirodalomra, kutatási beszámolókra, szakmai tapasztalatokra és a szakmai közösség kommunikációjára támaszkodik. Az elméleti műveken túl fontosnak érezte, hogy empirikus andragógiai kutatási eredményeket is elemezzem azokban a fejezetekben, ahol erre volt lehetőség.

A könyv fontos üzenete és funkciója, hogy segítse a felnőttképzésben dolgozó, vagy a pályára készülő, ott kutató andragógus, vagy – a szerző megfogalmazása szerint – „ide tévedt” szakembereket, köztük a tudományos kutatásokat végzőket a szükséges tájékozódásban, látókörük szélesítésében. A szerző a könyvet ajánlja „tanulni vágyó, a felnőttek tanulásával kapcsolatba kerülő, működő vagy leendő andragógiai vagy más szakterületről érkező szakembereknek, felnőttoktatóknak, kutatóknak, illetve a saját tanulásuk

mélyebb összefüggései iránt érdeklődő, tanulásra nyitott felnőtteknek” (uo.).

A könyv öt fő fejezetből áll, melyek számos alfejezetre tagolódnak. A bevezetésben a kutatott terület fontosságáról olvashatunk. A következő fejezet a *Helyzetkép, trendkutatás és innováció* címet viseli. Itt az innovatív andragógiai koncepciók feltárása előtt egy rövid helyzetképet vázol fel a szerző az évezred első évtizedének felnőttképzési történéseiről, illetve arról, hogy miért fontos a trendkutatás és az innováció. Ugyanebben a fejezetben az andragógia elméletének és gyakorlatának kapcsolatát vizsgálja hazai és nemzetközi szakemberek elméletei alapján (Maróti, Nuissl, Lewin, Usher és Bryant, Sz. Molnár Anna, Wittpoth, Zrinszky, Kraiciné Szokoly, Benke, Siebert), valamint azt a megállapítást teszi, hogy „az elmélet és a gyakorlat közötti híd szerepét játszó andragógiai kutatások között különösen sokat ígérőnek tűnnek az andragógiai tervezést támogató trendkutatások” (i.m. 21). Még mindig ebben a fejezetben ír a szerző arról, hogyan nyilvánul meg a felnőttképzés és a humán erőforrás-menedzsment (HEM) egymáshoz való közeledése, kölcsönhatása az innováció fogalmának értelmezésében.

A könyv harmadik fejezete a nemzetközi kitekintést helyezi nagyjátó alá, mely hiánypótló jellegű, hiszen

ahogyan a szerző megjegyzi, „*a magyar nyelvű andragógiai szakirodalomban kevés a felnőttképzést átfogó, rendszerező, elméleti-koncepcionális munkát találunk*” (i. m. 31). Feketéné Szakos Éva a trendkeresés céljával a következő, problémaként is megjelenő kérdéseket tartotta szem előtt ebben a fejezetben: „*Mi jellemzi ma az andragógia, mint tudományterület identitását, helyzetét és elfogadottságát? Hol tart ma a felnőttképzés professzionalizálódási folyamata? Hogyan hatottak a tanulási paradigma, mint megatrend újabb, részben a társtudományokból befogadott megközelítései az andragógia identitására? Paradigmaváltásnak tekinthető-e a konstruktivizmus perspektívájának integrálása az andragógiába? Milyen perspektivikus irányokra számíthatunk az andragógia jövőjét illetően?*” (i. m. 32). A szerző ismerteti a felnőttképzés teljességét átfogó különböző elméleti rendszereket (Siebert, Knoll, Gruber, Pätzold), bemutatja az andragógia hagyományos és újabb értelmezési kereteit (Knowles, Kapp, Reischmann, Pöggeler, Merriam, Caffarella, Baumgartner), valamint a felnőttképzés professzionalizálódási folyamatának különböző állomásait.

A leírt folyamatok mögött azonban emberek vannak, és a felnőttképzés, az

andragógia szempontjából ők a legfontosabbak. Ugyanezt erősíti az a tudományos folyamat, melyben a tanítási paradigmáról sokkal inkább áthelyeződött a hangsúly a tanulási paradigmára, ilyen formában pedig a tanuló felnőtt és szükségletei vannak a központi szerepben. A szerző külön alfejezetekben ír a tanulási paradigmáról, illetve az ebben elhelyezhető, társtudományokból adaptált andragógiai elméletekről (behaviorizmus, humanizmus, kognitivizmus, szociális kognitivizmus, konstruktivizmus). Az elméletek közül külön kiemelésre kerül a konstruktivizmus mint andragógiai paradigma. A szerző támogatja Jensen véleményét, miszerint a konstruktivista ismeretelmélet alapfelvetése, hogy a szubjektumon kívüli világ a maga teljességében úgy, ahogyan objektíve adott, nem ismerhető meg. A szociális konstruktivizmus a valóságok felépítését a társadalomnak tulajdonítja és a tudományt pedig a társadalom megfigyelőrendszereként értelmezi (Jensen 1999). A konstruktivizmus az andragógiai tanuláselméletek közül mind hazai, mind nemzetközi szinten kiemelkedő jelentőséggel bír, mert a tanulás értelmezésében gyökeres ismeretelméleti változást hozott, állítja a szerző.

A szerző fontos üzenete az andragógiában hangsúlyos szereppel bíró

szociális dimenzió előtérbe kerülése és a különböző perspektivikus irányok (pl. narratív tanulás, kritikai felnőttképzés, feminista felnőttképzés, kritikai diskurzuselemzés, kritikai multikulturális felnőttképzés), mint például a multikulturális felnőttképzés hangsúlyozása, mely Zrinszky László szerint az andragógia egyik legígéretesebb ága (Zrinszky 2008). Megvalósítandó célja egyrészt a gazdaság, a tudás versenyképességének fejlesztése, másrészt a társadalmi kohézió, valamint a hátrányos helyzetű rétegek felzárkóztatása, az esélyegyenlőség biztosítása, így a munkanélküliség és a társadalmi kirekesztődés elleni küzdelemben a felnőttképzés a foglalkoztatás- és a szociálpolitika kulcseszköze.

A harmadik fejezet vége a nemzetközi áttekintések összefoglalása és az ezekhez kötődő szerzői reflexiók, hiszen a könyv eddigi fejezeteiben a hangsúly azon volt, hogy átfogó képet kapjon az olvasó az andragógia hazai és nemzetközi kontextusáról, valamint elméletének és gyakorlatának viszonyáról.

A negyedik fejezet a *Hazai andragógiai innovációkról* szól, amelyben a szerző arra keresi a választ, hogy van-e ma a felnőttképzésnek átfogó, tudományos elmélete Magyarországon. Megismerhetjük a hazai andragógiai elméletképzés lehetséges fő irányait (professzionizáció,

innovációközpontú tanulás és cselekvés az élethosszig tartó tanulás kontextusában, munkahely-orientáltság, életsegítő funkció). Külön alfejezet foglalkozik a transzformatív tanulás paradigmájával (pl. Husserl, Siebert, Freirére, Dewey, Mezirow, Clark és Wilson), mely az új évezred egyik legnagyobb hatású andragógiai elmélete.

A negyedik fejezeten belül külön alfejezetekben foglalkozik a szerző az élményorientált, innovációközpontú tanulással (Csíkszentmihályi *Flow-elmélete*); a tanulással és cselekvéssel a pluralizmus korában; az autentikus kooperatív felnőttkori tanulással és az esélyegyenlőséggel, valamint az akciótanulással.

A könyv zárásaként olvashatjuk, hogy a könyv egy kiindulási alapnak, első lépésnek tekinthető; a későbbiekben várható egy többszerzős, szakmai együttműködéssel készülő, a trendkutatások eredményeit elemző, szintetizáló, rendszerező, bizonyos időszakonként megjelenő, a nemzetközi gyűjteményes szakkönyvekhez hasonló sorozat, mely megalapozhatja és hozzájárulhat a hazai felnőttképzés-tudomány és szakemberképzés fejlesztéséhez.

A szerző könyve megírásához felhasználta az elmúlt 10 évben megjelent releváns angol, hazai és német nyelvű

andragógiai szakirodalmat, és azok szelektálásával, áttekintésével trendeket és irányokat azonosított az ezredforduló utáni nemzetközi andragógiában. Mindenképpen fontos kiemelni, hogy a könyv végén a témában elmélyülni kívánó olvasók alapos és terjedelmes irodalomjegyzéket találnak (21 oldal).

Összegezve az eddig leírtakat, Feketéné Dr. Szakos Éva könyve rendkívül hiánypótló. Nem hiányozhat egyetlen, a tudománnyal még csak ismerkedő egyetemi hallgató vagy doktorandusz, gyakorló szakember, kutató, illetve a felnőttképzés bármely területén dolgozó szakember polcáról sem.

HANGYA DÓRA

